

üvegphár, számtalan érem (köztük Licinius érme), két női sírban kék és zöld üveggyöngyökből álló nyakláncot találtunk, míg az egyik gyermeksírban az üveggyöngy nyaklánc mellett kígyófejes karkötőt, egy szürke Faltenbechert és két üvededényt leltünk. A késő római időszak temetkezési rítusainak sokszínűségét mutatja a feltárt két hamvasztásos sír. A melléklet nélküli hamvasztásos maradványokat egy korábbi csontvázas sírra helyezték rá. A másiktól ezzel szemben gazdag leletanyag került elő: két szürke bögre, két szürke tányér, egy vasolló, valamint kettő darab bronzérem.

A római kori katonafalu alatt több helyütt a rézkori település objektumaira találtunk rá, ezekből a korábbi évekhez hasonlóan Furchenstich kerámia töredékei kerültek napvilágra.

HORVÁTH FRIDERIKA

12. Alsónána, Régi-faluhely

(Tolna megye) Á

A helyi hagyomány szerint itt állt a török hódoltságig a falu, egy 19. századi leírás pedig a környéken templomromot említ. A mondottak ellenére a lelőhelyen kb. 200 m hosszan csak Árpád-kori település nyomait figyeltem meg.

K. NÉMETH ANDRÁS

13. Alsóújlak, kavicsbánya

(Vas megye) U

2003. április 2-án kavicskutató megelőző helyszíni szemlét tartottunk. A terület nagy része szántott, boronált, homokos, löszös talaj, kisebb részén erdő terül el, valamint felhagyott bánya.

A megjelölt terület déli végében, egy kisebb kiemelkedésen, amely nyugat felé meredeken szakad le egy úttávágásba, igen kopott újkőkori cserepeket találtunk viszonylag nagy számban. Valószínűleg egy kisebb, a dunántúli vonaldíszes kultúrához tartozó telep lehetett itt.

A terület többi részén egyetlen helyen találtunk egy szórvány kerámiát, a kijelölt rész északnyugati felében, szintén egy kisebb kiemelkedésen.

Munkatársak: Derdák Ferenc geodéta, Szilasi Attila Botond régésztechnikus.

FARKAS CSILLA

14. Apátfalva, Nagy út-dűlő

(Csongrád megye) Ó, Ge

A tervezett távvezeték magyarországi szakasza Algyő és Nagylak között mintegy 47,2 km hosszú, érinti Algyő, Tápé, Maroslele, Makó, Apátfalva, Magyarcsanak, Csánádpalota és Nagylak községek területét. Nyomvonala Makóig a meglévő olajvezeték nyomvonala mentén halad, attól átlag 5–8 m-re, majd Makót követően attól elválik, és önálló nyomvonalon vezetve Nagylak térségében éri el az országhatárt. Az Algyő–Nagylak MOL tran-

zit gázvezeték 50 m szélességben bejárt nyomvonalában a 2003. évi terepbejárás során 43 régészeti lelőhely került elő. A kutatás módszerének megfelelően valamennyi felszíni telepnyom.

A MOL 36. sz. lelőhelyen őskori és népvándorlás kori (gepida) leletanyagot gyűjtöttünk.

Munkatársak: Balogh Csilla, Lőrinczy Gábor és Türk Attila régészek, valamint az MFM – SZTE Régészeti tanszék hallgatói.

BENDE LÍVIA

15. Balassagyarmat, Bástya utca 12.

(Nógrád megye) Kú

A lelőhely régészeti védelem alatt álló területnek számít, mivel valószínűsíthető volt, hogy a középkori, kora újkori városfal egy szakasza, illetve a város É-i része itt húzódott. A telken építkezést megelőző szondázó kutatást végeztünk 2003. október 13. és november 4. között. A telek hosszában jelöltük ki az 1 m széles kutatóárokot, hossza 22 m volt. A felső 50–90 cm-t munkagép szedte le.

Az ásatás folyamán kiderült, hogy főleg a telek É-i, Ipoly felőli részén vastag újkori feltöltés rétegei vannak. Az eredeti felszín É felé lejtett, az Ipoly folyó felé, mely korábban a közelben folyt, a város É-i szélén. A kutatóárok középső részén, a Ny-i oldalon egy korábbi épület falsíkja jelentkezett a metszeten. Itt 10–20 éve parasztház állt, de egy azt megelőző épület alapozása is kivehető volt alatta. A jelenlegi felszíntől számítva kb. 70–140 cm mélységben tömör, szürke, apró faszenes törmelékkel teli réteg jelentkezett, 17–18. századi kerámiával. Valószínűleg ez a réteg összefüggésbe hozható a város és a várfal egykori pusztulásával, az azt követő tereprendezéssel. E réteg alatt már újkori leletanyag nem volt, a továbbiakban főleg 16–18. századra datálható kerámiatöredékek, vastárgyak, üvegtöredékek kerültek elő.

A sárgás, homokos altalajt kb. 150–180 cm mélységben értük el. Három nagyobb objektumcsoportot lehetett megfigyelni a kutatóárok területén, az említett planírozási réteg alatt. A 8. objektum az árok É-i végében gödörkomplexumnak bizonyult. A középső szakaszon a 10. és a 3/a objektum két párhuzamos, É–D-i irányú ároknak látszik – talán itt húzódhatott az elpusztult egykori palánk/erődítés egy szakasza. A kutatóárok területén ezzel a jelenséggel összefüggésbe hozható cölöplyukak, egyéb felmenő falra utaló nyomok nem voltak. A D-i szakaszon nagyméretű, réteges betöltésű objektum volt, D-i szélén, és betöltésében is átégett paticsos, szenes foltokkal. Sajnos a kutatóárok kis területe miatt nem megállapítható, hogy széles árok, vagy gödör lehetett-e. Leletanyag mindhárom objektumcsoport betöltéséből került elő. A 10. és 3/a árokban igen kevés, míg a 4. objektumban nagyszámú 16–17. századi kerámia, kevés vastárgy volt.

A keskeny kutatóárokban a nagy mélység, valamint a feltörő talajvíz miatt nem lehetett befejezni a régésze-

ti objektumok teljes kibontását. De az kiderült, hogy a terület valószínűleg a város késő középkori, kora újkori területének É-i szélét jelenti.

Konzulens: Majcher Tamás.

FÜREDI ÁGNES

16. Balatonboglár, Berekre-dűlő

(Somogy megye) R, B, Ró, Á

A balatonboglári csomóponttól a Klapka utcához vezető, újonnan tervezett bekötőút építése előtti feltárások során az M7/S-24.6. felület jelű lelőhelyen kizárólag települési objektumok kerültek elő a Balaton-Lasinjakultúra, a halomsíros kultúra, valamint a római és Árpád-korból (összesen 42 objektum).

A *Balaton-Lasinja-kultúra* sekély gödrei minimális leletanyagot szolgáltatottak.

A *halomsíros kultúra* emléke jóval gazdagabb volt. Nemcsak a korszak, hanem az egész ásatás kiemelkedő leletegyüttese volt egy edénydepó. Több urna alakú edény és kónikus tál (melyek a nagy edényeket fedték) mellett bögréket és hordó alakú hombárt helyeztek el a viszonylag mély, szabálytalan gödörbe. Egy másik hasonló korú objektumból csaknem ép kiskorsó került elő.

Az egész feltárás területét behálózta egy római kori árokrendszer. Felszíni feltárás alapján több helyütt egymást metsző, de betöltésük alapján egységes, sekély árkokból 2–3. századra keltezhető kerámiatöredékek mellett téglatöredékek, állatcsontok, valamint nagyon sok vasalak került elő. A valószínűleg vízlevezetésre szolgáló árkok mellett sikerült részben feltárni egy tárológödrot is, melynek felszínén vaseszköztöredéket találtunk.

Az *Árpád-kori* település három mély tárológödrot tártuk fel. A gödrök egymáshoz közel helyezkedtek el. Kevés leletanyagot tartalmaztak, elsősorban fazéktöredékeket.

A települési objektumok a Lengyeltóti és Balatonboglár közötti műút mellett kerültek elő, a Jamai-patak felé eső, mélyebb, mocsaras terület már nem volt alkalmas a megtelepedésre.

HONTI SZILVIA – SIKLÓSI ZSUZSANNA –
NÉMETH PÉTER GERGELY

17. Balatonboglár, Berekre-dűlő

(Somogy megye) Á

A Berekre-dűlőn, a Csere-csárdához vezető úttól északra újabb sír került elő a kora középkori temető területén. 1989-ben Bárdos Edith 15 sír leletmentését végezte. A most előkerült 16. sír K–Ny-i tájolású, hátán fektetett, erősen bolygatott. Melléklete ezüstgyűrű és bronzgyűrű volt.

NÉMETH PÉTER GERGELY

18. Balatonboglár, borkombinát

(Somogy megye) R, B

A Lengyeltóti-ből Balatonboglárra vezető út keleti oldalán a kelet felé egyenletesen emelkedő domboldalon ta-

lálható lelőhely (M7/S-25 lelőhely) központi részét érinti a boglári csomópont. 2003-ban a 2002-ben megkezdett megelőző régészeti feltárást folytattuk. Az előző évi feltáráshoz csatlakozva az északi részen a korábbi közlekedő út nyomvonalán és a 2. (északi) felület környékén nyitottunk új szelvényt (3–4. felület), valamint az 1. felülettől délre a pótkisajátítás területén (6. felület). A nagy földdepótól K-re is nyitottunk egy szondát (5. felület). A földdepó elhordása után annak helyén is végeztünk egy kisebb leletmentést (7. felület).

Kevés számban a *középső rézkori* Balaton-Lasinjakultúra kerek tárolóvermei is előkerültek. Az egyik veremből gazdag kerámiaanyaggal együtt egy kisméretű, egyedi formájú, csúcsos aljú pohár is előkerült.

A korábbiakkal megegyezően túlnyomó többségben a *késő bronzkori* urnamezős kultúra objektumai kerültek elő, szabálytalan alakú munkagödrök mellett néhány tárolóvermet tártunk fel, gazdag kerámiaanyaggal, számos bronztárggyal és csonteszközzel. Tokosbalta öntőmintájának töredéke, bronzár csontnyéllel együtt, drótfibulák, újfajta csüngő került elő többek között. A leletanyag továbbra is a kultúra idősebb szakaszának jellegzetességeit mutatja.

A késő bronzkori telepet keletről és délről határoló két árok folytatását megtaláltuk. A kettő között mintegy 150 méter üres terület van, így kapcsolatuk egymással nem bizonyítható. A nagyobb és mélyebb, délről határoló árok folytatása dél felé túlnyúlt a feltárható felületen.

Az árkokon kívül nyugat és észak felé urnamezős objektumok nem kerültek elő. A feltárt terület északkeleti részén újabb késő bronzkori objektumcsoport jelzi, hogy a telep itt még tovább folytatódik (a csomóponton kívül). A földdepó keleti oldalán nyitott szonda (5. felület) – mely összeér a déli, 6. felülettel – azt mutatja, hogy a telep ebben az irányban (elsősorban délkelet felé sűrűsödve) is folytatódik. Ezen a részen – a mezőgazdasági művelés következtében – a telep erősen lepusztult, a gödröknek csak a legalja maradt meg. A 2002–2003. évi feltárás eredményeként megtaláltuk az urnamezős kultúra telepének északi és nyugati szélét, kelet felé a határát nem értük el, dél felé kiterjedése ismeretlen, itt a borkombinát épületei elpusztították a lelőhely folytatását.

A 2003. március 24.–június 5. között feltárt 9200 m²-es felületen 260 objektum került elő.

HONTI SZILVIA – NÉMETH PÉTER GERGELY

19. Balatonkeresztúr, Kis-erdei-dűlő

(Somogy megye) B

A lelőhely (M7/S-36) a Balatonkeresztúrt Balatonújlakkal összekötő 6707-es műúttól nyugatra húzódik, egy nyugati irányba enyhén emelkedő domboldalon, amelynek teljes hosszában előkerült kevés szórvány kerámia alapján egy nagyobb kiterjedésű kora bronzkori telepet sejtettünk az autópálya nyomvonalának ezen a szakaszán.